

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี
ตำบลบ้านนก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนก
กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ร่วมกับกองสวัสดิการสังคม

คำนำ

วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภูมิใจร่วมกันของคนไทย เป็นหลักให้คนไทยประพฤติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรม เพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพื่อให้ชาติไทยคงอยู่อย่างปลอดภัยสืบไป ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่ได้พระราชทานไว้ว่า “ งานการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นงานสร้างสรรค์ความเจริญทางด้านปัญญาและจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งเหตุและองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้สืบไป ”

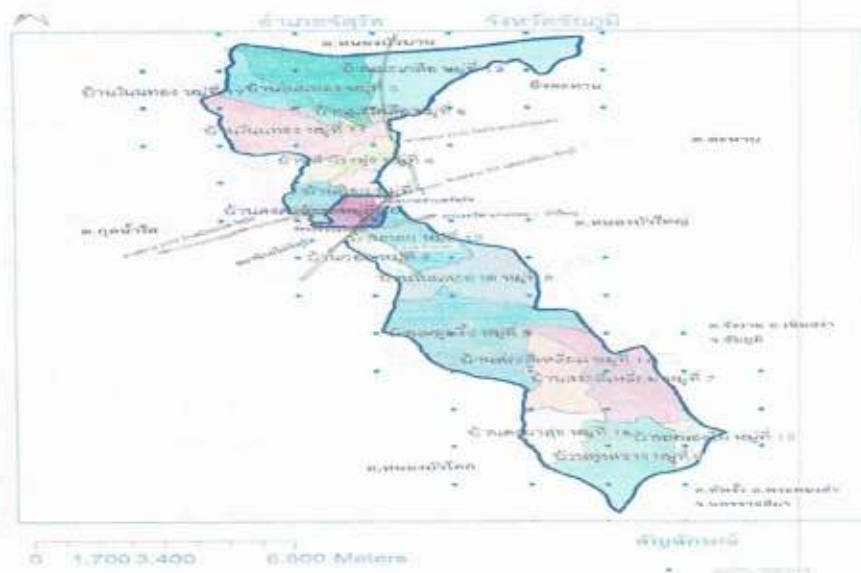
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ได้ตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและจารีตประเพณีท้องถิ่นของไทยและในชุมชนตำบลบ้านกอก จึงได้รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับบุคคลทั่วไปและประชาชนในพื้นที่รวมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชาวบ้านตำบลบ้านกอก ซึ่งมีรายละเอียดของประวัติหมู่บ้านสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลัก โดยตรงในการที่จะต้องดำเนินการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา งานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้ยั่งยืน

ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกขอขอบพระคุณผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน ในการจัดเก็บข้อมูลหมู่บ้าน หากผิดพลาดประการใดต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือด้วยดีเช่นเคย

ประวัติความเป็นมา

ที่ตั้งของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอกได้มีการจัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๓๙ มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ที่ เลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๒ ตำบล บ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่พื้นที่ของอำเภोजตุรัสโดยพื้นที่ของตำบลบ้านกอกบางส่วนเป็นพื้นที่ดำเนินการของเทศบาลตำบลจตุรัส และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดชัยภูมิ ห่างจากศาลากลางจังหวัด ๓๘ กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก เป็นพื้นที่สูงโดยทางด้านทิศเหนือสูงกว่าระดับน้ำทะเล ๒๓๐ เมตร ด้านทิศใต้สูงกว่าระดับน้ำทะเล ๒๖๐ เมตร พื้นที่ทั้งสองด้านมีลักษณะลาดเอียงลงมาตอนกลางของตำบล สภาพดินเป็นดินเหนียวปนทรายและมีพื้นที่เป็นดินเค็มบางส่วนโดยหน้าดินถูกชะล้าง ทำการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควรและในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีสภาพภูมิอากาศ ที่แห้งแล้ง มีปริมาณน้ำฝนน้อยในแต่ละปี

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก มีเนื้อที่ในเขตตำบลบ้านกอกประมาณ ๕๔,๘๑๐ ไร่ หรือ ๙๔ ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลหนองบัวบาน อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหนองบัวโคก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลหนองบัวใหญ่ อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลกุดน้ำใส อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ตำบลบ้านกอก เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอจัตุรัส ชื่อเดิม " บ้านกอก " มีเขตพื้นที่การปกครอง ๑๗ หมู่บ้าน

อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่

อาชีพเสริม ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า

สาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๑,๘๕๐ ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๑,๔๘๐ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๐ ของจำนวนหลังคาเรือน

การเดินทาง

การเดินทางเข้าสู่ตำบล ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๑ เส้นทางจากจังหวัดชัยภูมิถึงตำบล

ทรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งน้ำในอำเภोजตุรัสที่สำคัญคือ มีลำน้ำตามธรรมชาติที่ไหลผ่าน ๒ สาย คือ แม่น้ำชี ไหลผ่านมาทางอำเภอหนองบัวระเหว ผ่านตำบลลัมป่อย ตำบลหนองบัวบาน และตำบลละหาน ไหลผ่านไปทางอำเภอเมือง ลำคันฉู ไหลผ่านจากอำเภอบำเหน็จณรงค์ ผ่านตำบลบ้านขาม ตำบลหนองโดน ตำบลกุดน้ำใส และตำบลบ้านกอก ซึ่งลำน้ำทั้งสองสายจะมีน้ำไหลเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น แหล่งน้ำขนาดใหญ่ตามธรรมชาติ ได้แก่

- บึงหนองบัวใหญ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองบัวใหญ่ มีพื้นที่ติดต่อกับบ้านหนองบัวใหญ่ บ้านหนองบัวรอง และบ้านจานทุ่ง ตำบลหนองบัวใหญ่ บึงหนองบัวใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ ๘๐๐ ไร่ ปัจจุบันเทศบาลตำบลหนองบัวใหญ่ ได้มีการพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะ และเป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ
- บึงละหาน ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลละหาน มีพื้นที่ติดต่อกับตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลหนองบัวบาน ตำบลลุ่มลำชี บึงละหานมีเนื้อที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ ๑๘,๐๐๐ ไร่ เป็นแหล่งน้ำจืดที่สำคัญในการอุปโภคบริโภค และเป็นแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ของอำเภोजตุรัส ปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ

สถานที่ท่องเที่ยว

- **บึงละหาน** เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่หล่อเลี้ยงสรรพชีวิตมากมาย เป็นแหล่งน้ำแห่งวัฒนธรรมความเชื่อ ตำนานเล่าขาน บึงละหานมีเนื้อที่ ขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๔ ของประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ ๑๘,๐๐๐ ไร่ บึงละหานเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ และยังมีระบบนิเวศที่ดีควรค่าแก่การศึกษาและอนุรักษ์ ปัจจุบันบึงละหานได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับชาติ ตามมติของคณะรัฐมนตรี พุทธศักราช ๒๕๔๓ ครอบคลุมพื้นที่ ๔ ตำบลในอำเภอ จตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ตำบลละหาน ตำบลหนองบัวใหญ่ ตำบลหนองบัวบาน ตำบลลุ่มลำชี

- พระธาตุเจดีย์ศรีมหาเมฆ (พระธาตุจตุรัส) ตั้งอยู่ที่ วัดศิริพงษ์าวาส ตำบลบ้านกอก อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีอุโบสถเป็นรูปเจดีย์ ยอดพระธาตุเจดีย์บรรจุพระธาตุ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

ตัวอำเภोजตุรัสอยู่ในเขตการบริหารของเทศบาลตำบล ๒ แห่ง คือ

๑. **เทศบาลตำบลจตุรัส** เขตชุมชนเมืองใหม่ เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการอำเภोजตุรัส ย่านเศรษฐกิจหลัก และสถานที่สำคัญได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหลวงบรรเทา (ศาลหลักเมืองจตุรัส) หอสมุดประชาชน"เฉลิมราชกุมารี" สนามกีฬาากลางอำเภอ สถานีรถไฟจตุรัส ห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส ตลาดสดเทศบาลตำบลจตุรัส สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานที่ดินจังหวัด เป็นต้น
๒. **เทศบาลตำบลหนองบัวใหญ่** เขตชุมชนเมืองเก่า ย่านเศรษฐกิจรอง และสถานที่สำคัญได้แก่ โรงพยาบาลจตุรัส ศาลเจ้าพ่อพระยานรินทร์สงคราม (เจ้าเมืองสี่มุมคนแรก) ตลาดสดเทศบาลตำบลหนองบัวใหญ่ สำนักงานการประปาส่วนภูมิภาค สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต ๓ เป็นต้น

คำขวัญอำเภอจตุรัส

เมืองพระนรินทร์ ถิ่นแร่เกลือ งามเหลือหอสมุด กว้างสุดบึงละหาร
โบราณแสงกลอง ฟั่นองจิตกุศล

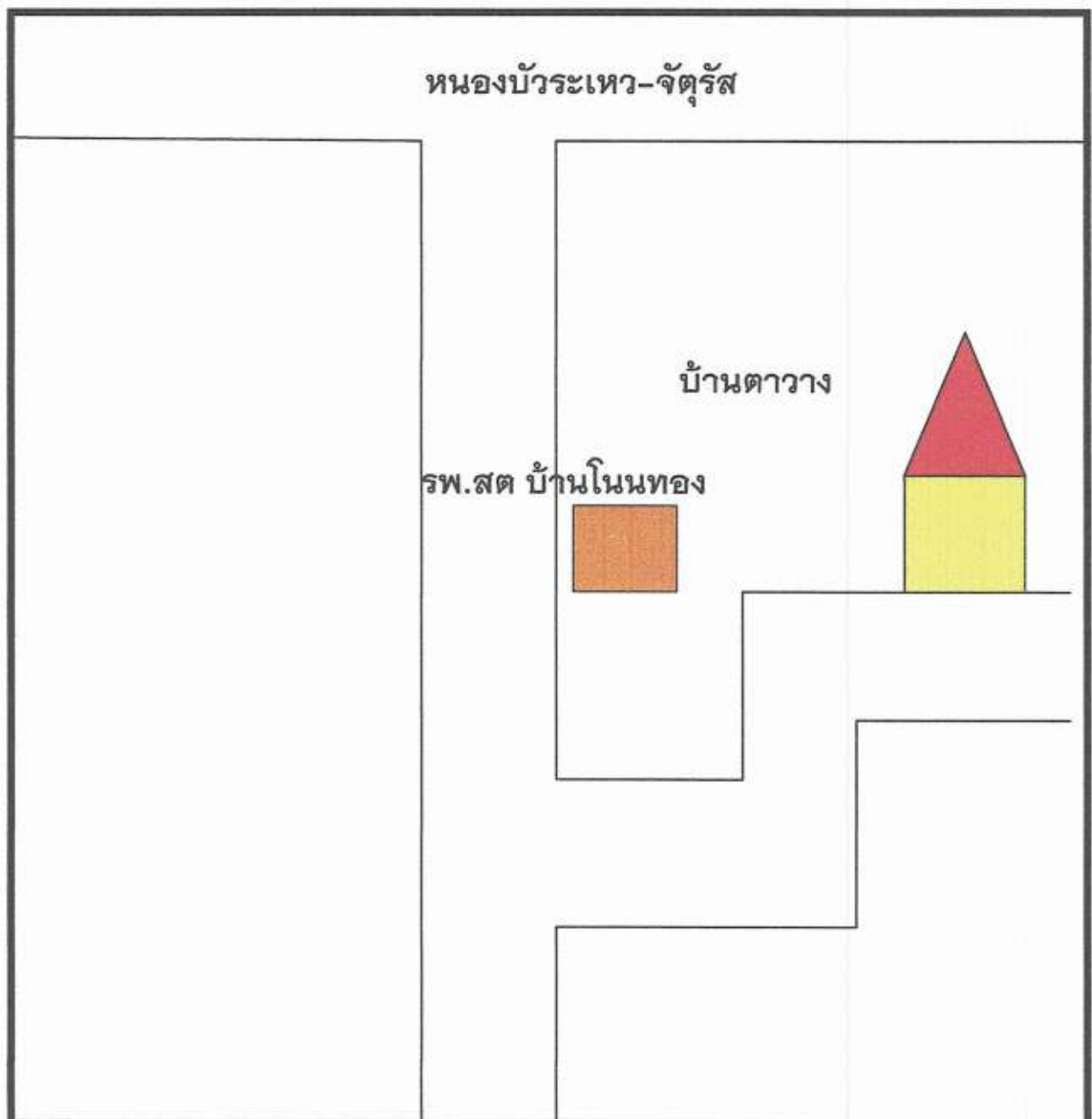
คำขวัญองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

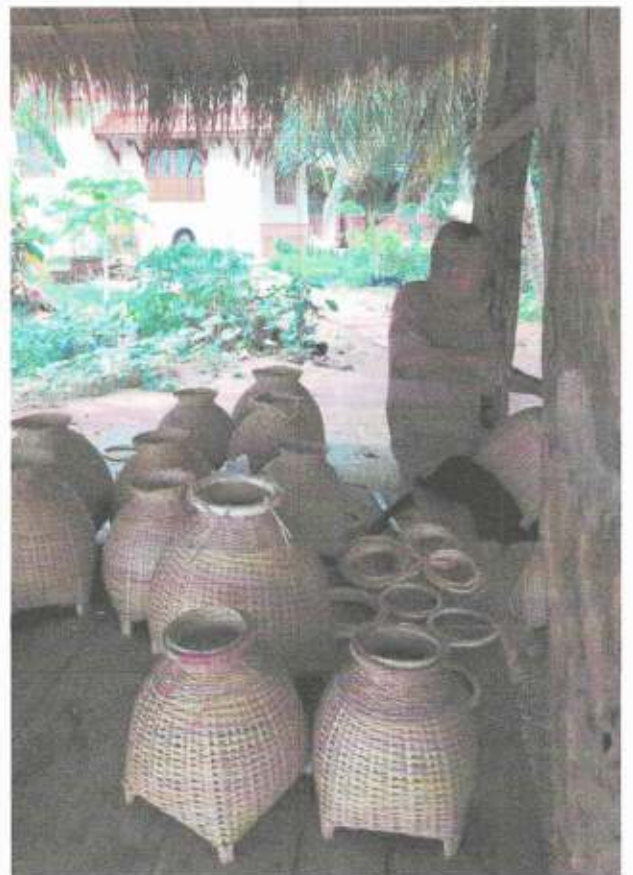
ถิ่นหอมแดง แหล่งอ้อยโรงงาน สืบสานวัฒนธรรม เลิศล้ำสระโบราณ
สงกรานต์สือเลื่อง ชื่อเสียงบั้งไฟลั่น สนุกสนานวันลอยกระทง

จักรสาน

- ประวัติ นายวาง สังข์ทอง อายุ ๘๗ ปี บ้านโนนทอง
- บ้านเลขที่ ๑๙๐ หมู่ ๑๑ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
- เริ่มจักรสานตั้งแต่อายุ ๒๓ ปี ในครั้งแรกตาวาง สังข์ทอง จักสานเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน ต่อมาชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียงได้มาติดต่อซื้อขาย ราคาเริ่มต้นที่ ๑๒๐ บาท สูงสุดราคา ๑๕๐ บาท

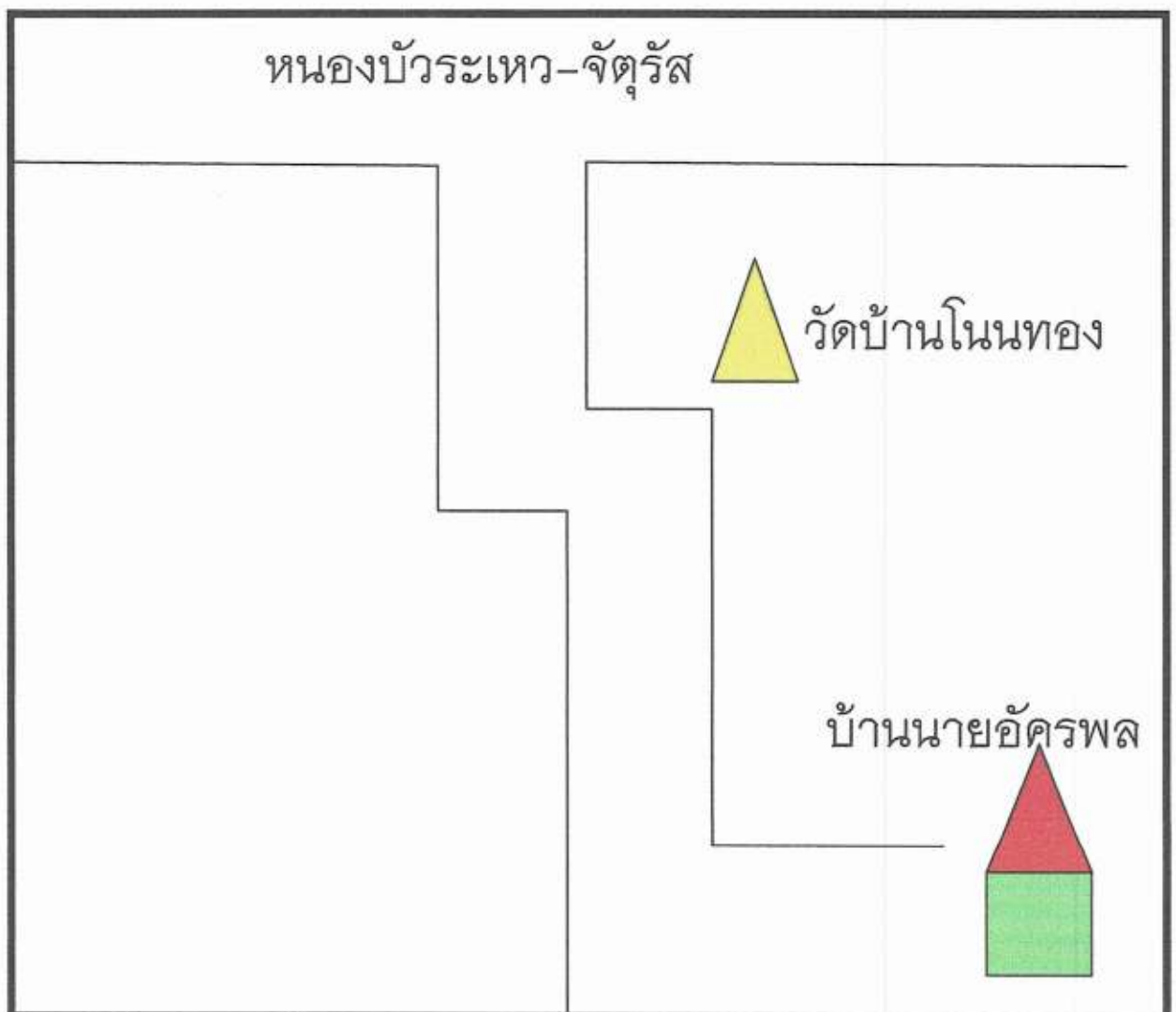

ชนมนางเล็ด

- นายอัศรพล ชูจอหอ อายุ ๒๓ ปี บ้านโนนทอง
- บ้านเลขที่ ๑๓๘/๔ หมู่ ๑๓ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
- ซึ่งเริ่มจาก สืบทอดมาจากคุณพ่อ คุณแม่ และเริ่มทำเอง ช่วงปี ๒๕๖๐

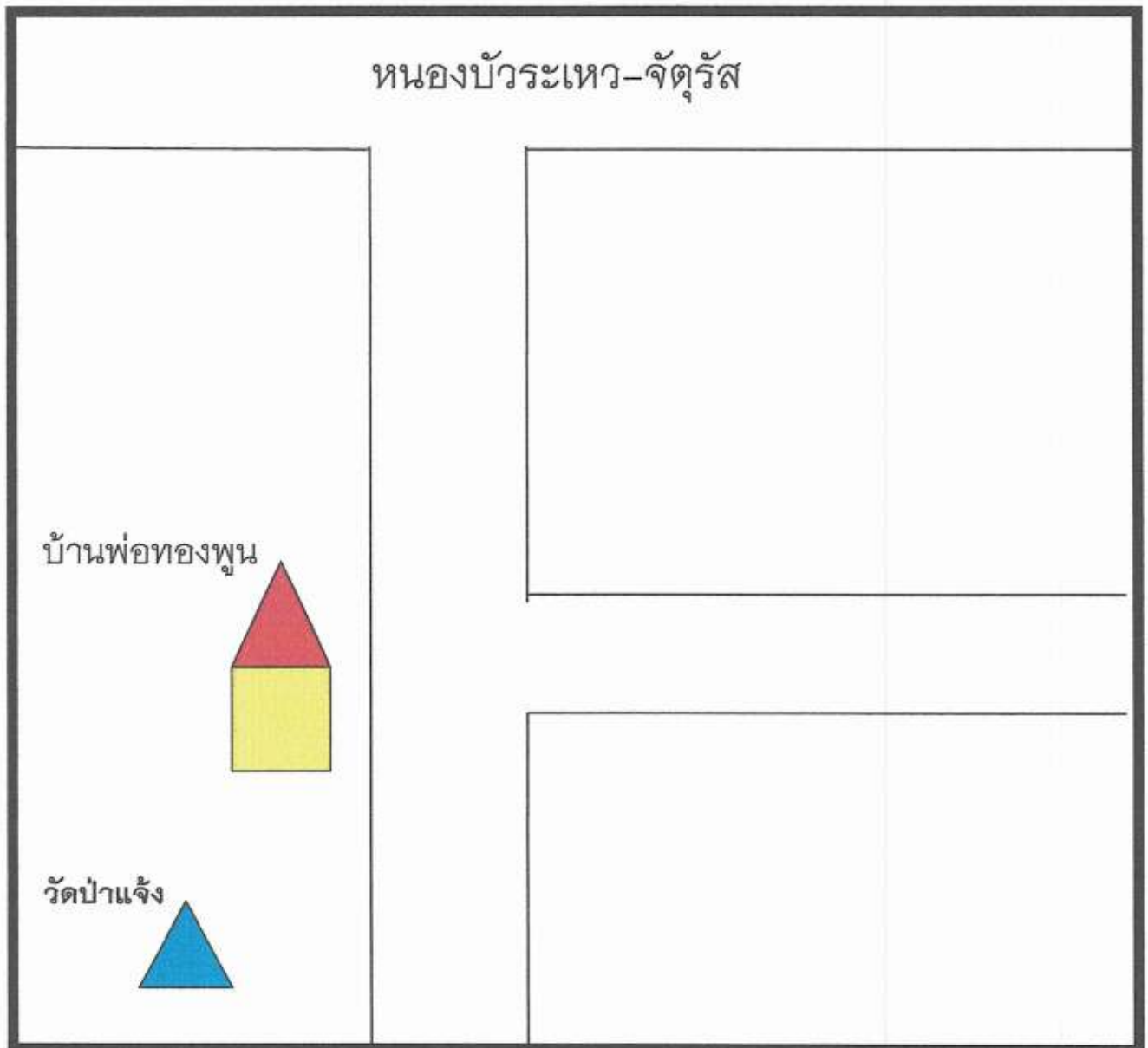

ปลูกหอมหัวแดง

- ชื่อ นายทองพูน ทองจำรูญ บ้านโนนทอง
- บ้านเลขที่ ตำบลบ้านกอก อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
- เริ่มทำตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งทำเป็นอาชีพหลักของครอบครัว

ขนมข้าวเกรียบ

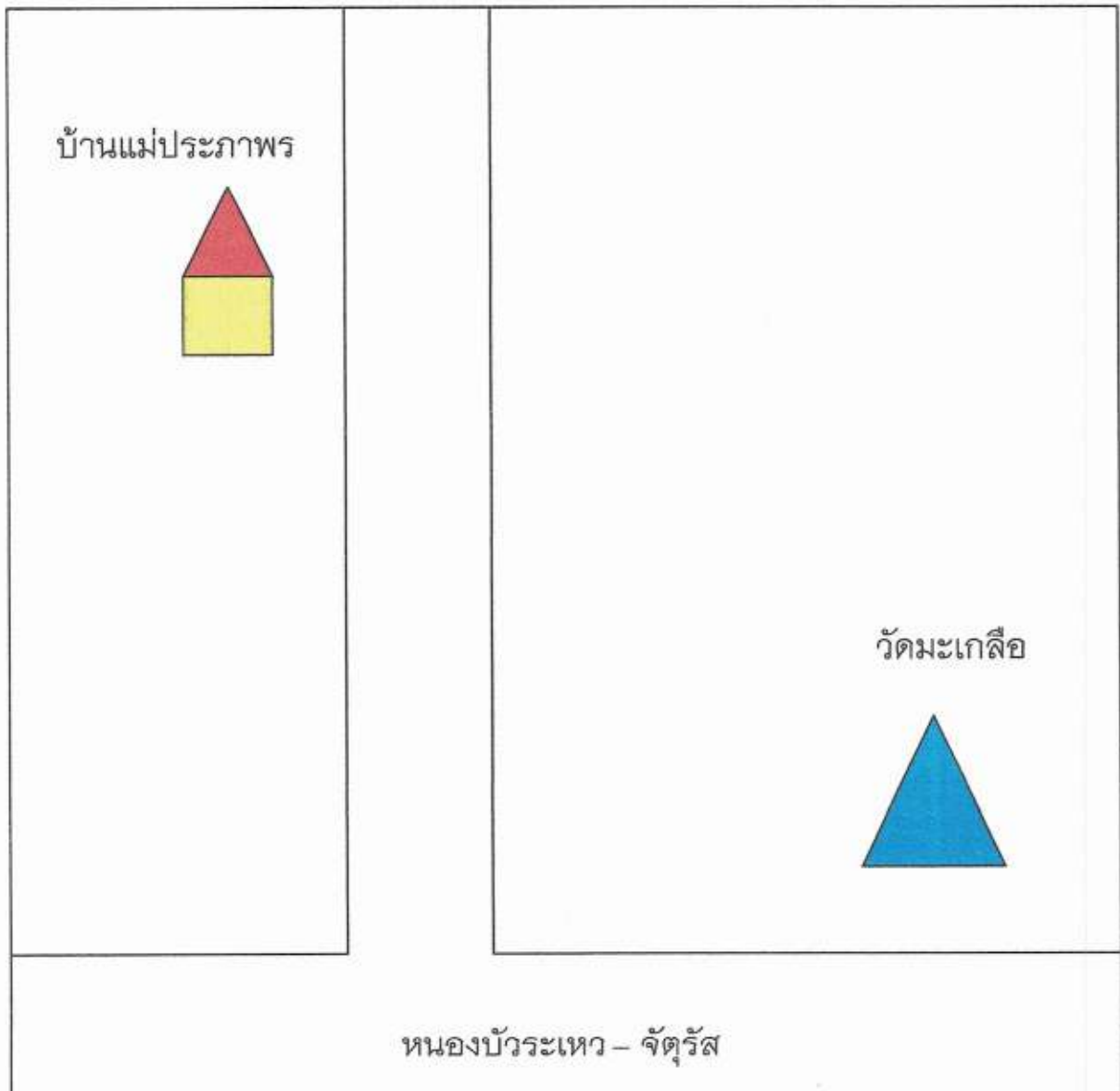
ชื่อ แม่ประภาพร ลายภูคำ

บ้านเลขที่ ๙๖ หมู่ ๑๓ ตำบลบ้านกอก อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

เริ่มก่อตั้ง คือ ตั้งกลุ่มแม่บ้านทั้งหมด ๑๒ คน

ชนิดของข้าวเกรียบมีทั้งหมด ๖ ชนิดคือ

- มันม่วง
- แครอท
- พักทอง
- หัวหอม
- ลาบ
- ใบเตย

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ด้าน หัตถกรรม(ทอผ้าขาวม้า)

ชื่อ นางสาวสดี รักมี

เกิด 14 กุมภาพันธ์ 2511

ที่อยู่ 30 หมู่ที่ 16 ตำบลบ้านกอก

การศึกษา ม.6กศน.

ปัจจุบันประกอบอาชีพ เกษตรกร

อาชีพเสริม ทอผ้าขาวม้า

ประวัติ ผลงาน ความรู้ความสามารถ

นางสาวสดี รักมี เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม (ทอผ้าขาวม้า) ได้รับการสืบทอดวิชามาจากคนรุ่นก่อนซึ่งได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ มีลายผ้าขาวม้าแบบโบราณ และสายประยุกต์ที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ ได้รับการรับเชิญไปเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้การทอผ้าขาวม้าโบราณให้หน่วยงานต่างๆ

นางสาวสดี รักมี

ภาพถ่ายประกอบ

แผนที่ประกอบ

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ด้าน คนตรีพื้นบ้าน (หมอลำแคน)

ชื่อ นายสมบุญ คำบุญเรือง

เกิด 2496

ที่อยู่ หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านกอก

การศึกษา ป. 4 โรงเรียนบ้านสระสี่เหลี่ยม

ปัจจุบันประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป

อาชีพเสริม หมอลำแคน

ประวัติ ผลงาน ความรู้ความสามารถ

พ่อสมบุญ คำบุญเรือง เป็นหมอลำแคนเก่าแก่ประจำหมู่บ้าน โดยท่านได้รับวิชาหมอลำแคนสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อนที่ได้เสียชีวิตไปแล้วโดยท่านจะเป่าแคนในงานพิธีต่างๆในหมู่บ้าน เช่น งานบุญเดือน 6 เลี้ยงผีบ้านผีเรือน งานประจำปีศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้านพ่อปู่แม่ย่า งานหงายพาข้าว งานร่างทรงต่างๆ เป็นต้น และบางครั้งท่านก็ได้ไปเป่าสมโภชน์ที่ศาลเจ้าพ่อพญาแลในงานประจำปี

นายสมบุญ คำบุญเรือง

ภาพถ่ายประกอบ

แผนที่ประกอบ

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ด้าน นวดแผนไทย, นวดสมุนไพร

ชื่อ นางชั้นทอง จ้ามา

เกิด 4 พฤษภาคม 2494

ที่อยู่ 89/1 หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านกอก

การศึกษา ป.4 โรงเรียนบ้านมะเกลือโนนทอง

ปัจจุบันประกอบอาชีพ นวดแผนไทย

อาชีพเสริม ปลุกหอมแดง

ประวัติ ผลงาน ความรู้ความสามารถ

นางชั้นทอง จ้ามาเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการนวดแผนไทยมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาการนวดแผนไทย นวดสมุนไพร ซึ่งได้สืบทอดวิชาจากคนรุ่นก่อนและได้ความรู้จากการเข้าอบรมหลักสูตรนวดแผนไทยจากหน่วยงานต่างๆจนได้รับใบประกาศนียบัตรมากมาย นางชั้นทอง จ้ามา ได้สืบทอด อนุรักษ์งานด้านวิชานวดแผนไทยและเผยแพร่วิชานวดแผนไทยโดยการได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรอบรมจากหน่วยงานต่างๆเรื่อยมา

นางชั้นทอง จ้ามา

ภาพถ่ายประกอบ

แผนที่ประกอบ

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ด้าน พิธีกรรมทางศาสนา

ชื่อ นายจำลอง บรรเทากุล

เกิด 2 มิถุนายน 2514

ที่อยู่ 68 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านกอก

การศึกษา ป. 6 โรงเรียนบ้านสระสี่เหลี่ยม

ปัจจุบันประกอบอาชีพ เกษตรกร

อาชีพเสริม ช่างตัดผม

ประวัติ ผลงาน ความรู้ความสามารถ

นายจำลอง บรรเทากุล เป็นมรรคนายกประจำหมู่บ้านทำพิธีกรรมทางศาสนา ได้เรียนรู้สืบทอดวิชาจากอาจารย์ผู้เฒ่า ชื่อปู่ถนอม คำบุญเรือง ซึ่งเมื่อก่อนท่านเป็นคนที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านศาสนาพิธีในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานอุปสมบท และงานศพ เป็นต้น หลังจากได้เรียนวิชาจนจบ นายจำลอง บรรเทากุล ได้เป็นจิตอาสาทำหน้าที่เป็น มรรคนายก สืบทอด อนุรักษ์งานด้านพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงมาโดยตลอด

นายจำลอง บรรเทากุล

ภาพถ่ายประกอบ

แผนที่ประกอบ

ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกอก

ด้าน ความเชื่อ เวชมนต์ คาถา ปัดเป่าสิ่งไม่ดี

ชื่อ นายเลียบ ซาติเผือก

เกิด 20 พฤษภาคม 2481

ที่อยู่ 52 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกอก

การศึกษา ป.4 โรงเรียนบ้านหลุบจั่ว

ปัจจุบันประกอบอาชีพ เกษตรกร

อาชีพเสริม -

ประวัติ ผลงาน ความรู้ความสามารถ

พ่อเลียบ ซาติเผือกมีความรู้เกี่ยวกับคาถา เวชมนต์ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน เช่น การรักษาต่อกระดูกด้วยน้ำมัน การเป่าคาถาไล่ภูตผีและสิ่งไม่ดี การรักษาพิษจากงูกัด หรือแมลงมีพิษต่อยการเป่ารักษางูสวัด เป็นต้น

นายเลียบ ซาติเผือก

แผนที่ประกอบ

